

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 10.

Fredagen den 4 februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 29 nästlidna januari.

§ 2.

Föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 44, angående uppförande av ammunitionsförrådshus m. m. å Stora Fjäderholmen; och

nr 37, angående ytterligare uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiirunavaara och Gellivare malmberg;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 38, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord; och

nr 39, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 40, angående tilläggs pension åt skeppsmättningsöverkontrollören och överinspektören hos kommerskollegium K. O. Larsson.

§ 3.

Vidare föredrogs herr *Lövgrens* i Nyborg vid kammarens nästföregående sammanträde framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få framställa spørsmål, huruvida ryske sovjetrepresentanten i Amerika Martens vägrats tillstånd att återvända till Ryssland över Stockholm m. m.; och blev nämnda anhållan av kammaren bifallen.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 10.

§ 4.

Herr *Kants* på kammarens bord liggande motion nr 255, som nu föredrogs, remitterades till konstitutionsutskottet.

§ 5.

*Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.*

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 5, i anledning av första kammarens remiss av motion nr 138 av herr *Ekman*, *Carl Gustaf*, m. fl., om åvägabringande av utredning och förslag rörande brännvinsförsäljningsbolagens befriande från kommunal skattskyldighet; och begärdes ordet därvid av

Herr *Larsson* i Västerås, som yttrade: Som herrarna finna, har konstitutionsutskottet här återlämnat en motion till första kammaren, och av de efterföljande memorialen framgår, att ytterligare tre motioner återlämnas till denna kammare. Jag ber att med några ord få ange anledningen till detta.

Förhållandet är nämligen det, att våra grundlagar kunna anses vara något otydliga med avseende på frågan, till vilket utskott dylika kommunalskattemotioner böra hänvisas. Särskilt vad det gäller den motion, som innefattas i detta memorial, d. v. s. herr *Ekman*s motion nr 138 i första kammaren, torde det råda tveksamhet om till vilket utskott den bort hänvisas. Men vi ha inom utskottet kommit till det resultatet, att bevillningsutskottet, som alltid hittills enligt praxis behandlat frågor, som rört rusdrycksförsäljningen, även bör behandla denna motion. Detta även om, såsom av motionären i detta fall synes förutsättas, brännvinsbolagen endast skulle befrias från kommunal skattskyldighet.

Nu ha vi inom utskottet, för den händelse detta herr *Ekman*s utredningsförslag skulle vinna kammarens bifall, sökt tänka oss in uti frågan: vad resultat bör en sådan utredning komma till för att man skall vinna det syfte, som herr *Ekman* med sin motion vill nå? Vi ha därvid resonerat som så, att då bevillningen fortfarande är grundläggande för den kommunala beskattningen, så kräves i första hand en ändring av bevillningsförordningen och sannolikt även en ändring av kommunallagarna. Sålunda, då det är det grundläggande, nämligen bevillningsförordningen, som här bör vara det avgörande, bör därför denna motion enligt utskottets mening hänvisas till bevillningsutskottet.

Jag anhåller, herr talman, att få hemställa, att kammaren måtte förklara denna motion vara av den beskaffenhet, att den bör behandlas av bevillningsutskottet.

Vidare anförde:

Herr *Edén*: Herr talman! Den fråga, som konstitutionsutskottets ordförande nu här inför kammaren framlagt, har varit föremål för överbärande inom talmanskonferensen vid ett sammanträde ome-

delbart före detta plenum. Därvid kom talmanskonferensen efter en rätt ingående diskussion till ett resultat, som icke överensstämmer med konstitutionsutskottets framställning eller med det yrkande, som dess ordförande nu gjort.

Det förhåller sig utan tvivel så, att om man kunde betrakta herr Ekmans motion såsom åsyftande en ändring i bevillningsförordningen, densamma skulle gå till bevillningsutskottet. Och om man kunde tolka motionen på det sätt, att den visserligen formellt berör den kommunala skattskyldigheten men i realiteten syftar även till en ändring även i den kvarstående bevillningsskyldigheten till staten, då kunde man ha möjlighet att hänvisa motionen till bevillningsutskottet. Men nu är icke vare sig det ena eller andra förhållandet. Det står i motionens kläm uttryckligen, att motionären anhåller att vissa bolag, sprithandelsbolagen, skola befrias från *kommunal skattskyldighet* och ingenting annat.

Rörande bolags skattskyldighet finnas stadganden i de gällande kommunala författningarna — jag nämner för enkelhetens skull endast den grundläggande, den, som rör kommunalstyrelsen på landet. I dess 57 § anges grundvalarna för den kommunala skattskyldigheten: denna åligger envar, som betalar bevillning, och, heter det, »enahanda skyldighet åligger bolag». Jag kan därför icke finna annat än att, så som motionen är skriven, den måste anses syfta till ett tillägg i § 57 i kommunalförfattningen för landet och motsvarande paragrafer i författningarna för städerna och för Stockholm, ett tillägg, som skulle säga, att sådan skyldighet åligger bolag med undantag just av de bolag, som bedriva rusdrycksförsäljning i kommunerna.

Under sådana förhållanden finnes det, mina herrar, icke något tvivel om, att en sådan ändring i kommunalförfattningarna är avsedd, som uteslutande bör angå de utskott, som har att behandla kommunalförfattningarna — och det är just konstitutionsutskottet. Den grundläggande bestämmelsen härom i våra grundlagar är nämligen den, som återfinnes i § 57 regeringsformen: »hurledes särskilda menigheter må för egna behov sig beskatta bestämmas genom kommunallagarna». Och sedan heter det i § 38 riksdagsordningen, att förslag, som röra ändringar i kommunallagarna, behandlas av konstitutionsutskottet.

Jag kan vara villig att medgiva, att det skulle varit önskvärt, om vederbörande motionär avfattat sin motion på ett sådant sätt, att den hade kunnat gå till bevillningsutskottet. Men när nu så icke är förhållandet, tror jag det ligger en viss vikt uppå att kammaren håller på tillämpningen av grundlagens regler i detta avseende och att sålunda motionen får gå tillbaka till konstitutionsutskottet. Jag kan nämna, att samma yrkande givetvis kommer att framställas också i första kammaren.

Saken har ett visst sammanhang även med de följande motionerna. Jag skall, herr talman, icke föregripa behandlingen* av desamma i detalj, men jag tillåter mig dock påpeka, att vi redan med nästa punkt av konstitutionsutskottets memorial komma till en motion, som, såvitt jag kan finna, med ännu mera tvingande skäl måste anses vara

Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.
(Forts.)

Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.
Forts.)

av beskaffenhet att icke gärna kunna behandlas av något annat utskott än konstitutionsutskottet. Det är den motion, som går ut på att skapa en objektsskatt, vilken skulle i kommunerna utgå av vissa tillgångar, sådana som samlingar, automobiler, möbler utöver visst innehav och dylikt. En dylik objektsskatt har man tydligen tänkt sig som en ny och särskild inrättning, och om så är fallet, att det här skulle vara fråga om en speciell inrättning för kommunerna, måste motionen gå till konstitutionsutskottet. Vad åter angår de två motioner, som behandlas i utskottets memorial nr 7 och 8, skall jag tillsvidare lämna dem å sido — de röra nöjesskatten, och med dessa motioner är det i viss mån ett särskilt förhållande; åtminstone vad den första beträffar torde man dock komma till samma slutsats.

Innan jag slutar, vill jag tillägga, att det naturligen icke finns något hinder för konstitutionsutskottet att, därest det vill påkalla en samverkan med bevillningsutskottet, inbjuda detta till sammansatt utskott. Jag tror att detta är en riktigare väg att i prövningen få med bevillningsutskottets sakkunskap och synpunkter, än om kammaren nu, såvitt jag kan finna i strid med den ganska tydliga bestämmelsen i grundlagarna, skulle överflytta motionen från konstitutionsutskottet till bevillningsutskottet.

Den omständigheten slutligen, att i fråga om samtliga här ifrågasvarande motioner båda kamrarnas talmän och sekretariat varit ense om att, allt eftersom motion väckts i den ena eller andra kammaren, hänvisa den till konstitutionsutskottet, tror jag också bör vara ett skäl att nu icke frångå denna mening.

Vid sådant förhållande, herr talman, nödgas jag gentemot konstitutionsutskottets ordförande yrka, att kammaren måtte förklara den nu ifrågasvarande motionen vara av beskaffenhet att tillhöra konstitutionsutskottets behandling.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag nödgas med anledning av herr Edéns anförande säga ännu ett par ord i den här saken.

Jag nämnde, att frågan, till vilket utskott denna motion bör gå, är tveksam, och det tror jag vara riktigt. Men när det är så, att man är tveksam i en fråga och man icke har riktigt bestämda direktiv i grundlagarna rörande densamma, då anser jag — och för övrigt också andra inom utskottet — att då bör man låta de praktiska synpunkterna och vedertagen praxis vara avgörande, och de praktiska synpunkterna här tala för, att bevillningsutskottet, som tiderna igenom behandlat skattefrågor, är mest skickat att behandla även kommunalskattefrågor. Den saken torde för de flesta av kammarens ledamöter vara klar.

För att visa att även erkänt sakkunniga på detta område ha delade uppfattningar rörande tolkningen av grundlagen i detta stycke, skall jag be att få nämna, att under behandlingen av dessa ärenden ha icke mindre än tre olika tolkningar gjort sig gällande och för var och en av dessa kan åberopas någon auktoritet på området. Detta är egentligen ganska betecknande för huru frågan ligger.

De grundläggande bestämmelser för den här frågan återfinnas i § 57 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen. I § 57 regeringsformen stadgas nämligen »Huruledes särskilda menigheter må för egna behov sig beskatta, bestämmas genom kommunallagarna». I § 38 riksdagsordningen är bestämt, att konstitutionsutskottet skall behandla frågor, som röra ändring eller tillägg i kommunallagarna. Men just i denna fråga: vad innefattar detta ord kommunallagarna i det här sammanhanget, är det, som meningarna äro delade. Hagman t. ex. anser, i likhet med den uppfattning, som efter vad jag kan finna även är herr Edéns och varom även talmanskonferensen slutligen tycks ha blivit enig, vilket förefaller något underligt efter de upplysningar som utskottet före ärendets avgörande inhämtat från kammarens talmän, att alla kommunala skattelagar och förslag till sådana böra behandlas av konstitutionsutskottet. Den uppfattningen hyser, som jag nämnde, Hagman, och han går till och med så långt — och med all rätt enligt denna utgångspunkt — att konstitutionsutskottet också skall behandla t. ex. fattigvårdslagen och en del andra liknande lagar. Och jag kan icke se annat än att man även med den uppfattning, som herr Edén här gjort sig till tolk för, måste komma dit. Men därmed kommer man också såvitt jag kan förstå till rent orimliga förhållanden, därför att man kan då icke få en proposition eller en motion, som rör den kommunala lagstiftningen, behandlad av det utskott, där den har utsikt att erhålla den bästa behandlingen.

Det må i detta sammanhang även erinras om, att praxis här i riksdagen beträffande dylika spørsmål gått i en helt annan riktning än den som angivits i den här ovan refererade tolkningen, med undantag för ett par fall under de senaste åren. Jag skall emellertid icke närmare giva mig in på denna sak, utan jag vill endast, som sagt, nämna något om de olika tolkningarna. Den ena har jag redan nämnt, nämligen den som går ut på att alla förslag, som röra kommunen i skattehänseende eller andra hänseenden, skola behandlas av konstitutionsutskottet. En annan tolkning är den, att inga andra ärenden skola hänvisas till konstitutionsutskottet än de, som beröra ändringar eller tillägg i 1862 års kommunallagar; alla andra förslag, som beröra efteråt eller tidigare tillkomna speciella kommunallagar eller som avse nya sådana, skulle sålunda icke behandlas av konstitutionsutskottet. Bakom den tolkningen, till vilken konstitutionsutskottet i huvudsak ansluter sig, står en sådan auktoritet som landshövding Hammarskjöld i Uppsala, vilken som bekant har utgivit kommunallagarna i olika upplagor. Slutligen ha vi en tredje uppfattning, som anknyter sig till och kompletterar den nyss angivna tolkningen, och som går ut på, att sådana frågor, som icke enbart röra ändring och tillägg i 1862 års kommunallagar utan därjämte innefattade förslag av skatteteknisk art, skola behandlas av sammansatt utskott.

Den sistnämnda utvägen — som även herr Edén nämnde — har naturligtvis icke varit främmande för konstitutionsutskottet, men utskottet har icke i detta fall ansett erforderligt att beträda densamma. I olikhet med herr Edén finner jag det icke orimligt, att

Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.
(Forts.)

Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.
(Forts.)

sådana frågor, som den här föreliggande motionen omfattar, gå till bevillningsutskottet. Och det är sannolikt, att bevillningsutskottet anser sig kunna behandla en dylik motion utan sammansatt utskott.

Jag vill beträffande frågan om sammansatt utskott tillägga, att det för konstitutionsutskottets del är ganska motbjudande att ge sig in på den saken, icke på grund av gammal tradition utan med hänsyn till den tidsspillan, som för utskottet blir en följd av arbetet i ett sammansatt utskott. Konstitutionsutskottet har verkligen numera så pass mycket arbete, att varenda dag, som kan användas härför, går åt, och utskottet får nog även i år arbeta långt in på kvällarna för att få allt arbete utfört, så att icke riksdagen för konstitutionsutskottets skull må behöva vara samlad längre än som annars är nödvändigt. Det är, enligt min uppfattning, med hänsyn till detta, som man från konstitutionsutskottets sida är mindre benägen att gå in för ett sammansatt utskott. Då frågan som sagt är tveksam, och grundlagen icke lägger hinder i vägen bör man enligt min mening välja det tillvägagångssätt, som är mest praktiskt, och det mest praktiska i saken är att motionen hänvisas till bevillningsutskottet, som säkerligen kan behandla den utan att påkalla något sammansatt utskott. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr E d é n: Jag beklagar, att jag måste besvara med ännu några ord i denna formsak, men jag kan inte riktigt vara med på den synpunkt, som den ärade ordföranden i konstitutionsutskottet nu så starkt betonar, eller att man i frågor av denna art skall hålla sig till vad som efter hans mening är »det praktiska». Det är mycket farligt att ge sig in på sådana synpunkter, när det gäller en så krånglig historia som fördelningen av ärendena mellan utskotten i riksdagen. För denna fördelning äro vissa regler uppställda i grundlagarna, och det är mycket angeläget, att de reglerna tillämpas strikt — naturligtvis med förstånd — för att de skola kunna uppfattas på samma sätt i båda kamrarna, ty om en kammare anser *ett* slags tolkning »praktisk», och en annan kammare anser en annan tolkning mera »praktisk», kommer det att bli en ständig slitning mellan kamrarna i dessa formsaker, vilken endast länder till obehag och försening av arbetet.

Herr ordföranden nämnde, att här finnas olika tolkningar angående vilka motioner konstitutionsutskottet är skyldigt mottaga eller icke. Det har sin fulla riktighet och jag skall icke till de förut gjorda tolkningarna ha djärvheten lägga ännu en. Jag tror nämligen icke, att kammaren har anledning att ge sig in på att försöka knäcka principfrågan, utan vad kammaren har att besluta om är uteslutande den här föreliggande motionen och intet annat. Och i det avseendet, mina herrar, ligger väl saken så, att även enligt den tolkning, som herr Larsson angav såsom den mest återhållsamma, den som lämnade det minsta möjliga till konstitutionsutskottet och som bland andra anhängare har en utgivare av kommunallagarna, landshövding Hammar-skjöld, — även enligt denna tolkning skall varje sådant förslag, som åsyftar en ändring i själva kommunallagarnas bestämmelser om beskattningen, gå till konstitutionsutskottet. Det är ju ock uppenbart,

att så måste vara förhållandet. Nåväl, nu har jag sagt och jag upprepar det — och jag tror icke, att min ärade vän konstitutionsutskottets ordförande skall bestrida det — denna motion är så skriven, att om man läser klämman som den står och icke häri tolkar in något annat, måste den röra en ändring av själva kommunalförfattningen. Det vore en helt annan sak, ifall här hade varit tal om bevillningsförordningen (eller om det hade föreslagits en sådan ändring i bestämmelserna angående bolagen över huvud, att man kunnat hänföra den till rusdrycksförsäljningsförordningen). Men så står det icke, utan det står, att man skall undantaga vissa bolag från *den kommunala* beskattningen, och när alla andra bolag äro kommunalt skattskyldiga, kan icke denna motion såvitt jag förstår syfta till annat än att göra ett undantag i kommunalförfattningen, som stadgar bolags kommunala skattskyldighet. En annan sak är, att jag i likhet med utskottets ordförande tror, att det varit mera »praktiskt» av vederbörande motionär, om *han* hade skrivit motionen på annat sätt, så att den kunde syfta till en ändring antingen i bevillningsförordningen eller i rusdrycksförsäljningsförordningen. Men detta har han icke gjort, och då kunna vi efter min mening icke tolka in något sådant i motionen.

Slutligen, mina herrar, ber jag att få erinra, att om vi nu skola se denna sak »praktiskt», vilket vi till viss grad ha rätt att göra inom grundlagens rayon, så tror jag, att även det praktiska är att i saker av denna natur låta ärendena stanna kvar i konstitutionsutskottet, när yrkandena äro på det sättet lagda som här förevarande förslag, och därmed liksom animera konstitutionsutskottet till att i dylika frågor börja en praxis med sammansättning med bevillningsutskottet. Jag delar fullständigt herr ordförandens mening därom, att konstitutionsutskottet har så mycket att göra, att en dylik sammansättning icke är utan sina besvärligheter — jag har själv i många år arbetat i konstitutionsutskottet och känner mycket väl till förhållandena där — men detsamma är nog fallet med en hel rad andra av våra ständiga utskott, och det hindrar icke, att dessa utskott dock, när ärendenas beskaffenhet det påkallar, verkligen få lov att gå till den obekväma och tidsödande utvägen med sammansatt utskott. Det lär icke i längden bli möjligt för konstitutionsutskottet att undvika denna procedur, som andra utskott få finna sig i. Jag tror därför, att det vore så gott att i det avseendet göra slag i saken, så att konstitutionsutskottet genom att återfå denna motion får ta i övervägande, om icke utskottet anser sig böra föreslå ett sammansatt utskott, och att man därmed, om man så vill, har lättat behandlingen av blivande tvistefrågor, som nog torde komma igen upprepade gånger. Jag betonar än en gång, att talmännen i båda kamrarna i dessa ärenden, som här föreligga, varit av samma mening och att talmanskonferensens flertal också efter överläggning kommit dit. Jag tror därför icke, att kammaren gör klokt, om den i hastigt mod skickar motionen till bevillningsutskottet, då det icke finns någon rimlig anknäpning i motionens avfattning till att den skulle kunna gå till bevillningsutskottet. Om jag vore ledamot av bevillningsutskottet, skulle jag i så fall föreslå detta utskott att presentera ett memorial till kammaren med förkla-

Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.

(Forts.)

*Äreg.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.*

(Forta.)

ring, att till bevillningsutskottet hör frågan rakt icke, ty det finns icke i motionen någonting, som talar i den riktningen.

Herr Larsson i Västerås: Jag nödgas taga till ordet ännu en gång för att erinra kammaren om att jag i mitt första anförande och även i det andra ganska starkt betonade att frågan är tveksam. Jag framhöll också — och härvidlag instämmer jag i vad herr Edén anført — att det sannolikt kräves, om denna motion skall komma fram till åsyftat resultat, en ändring i kommunallagarna. Men det kräves också enligt min uppfattning främst en ändring i bevillningsförordningen, den förordning, som är grundläggande för all kommunalbeskattning. Då så är förhållandet, så undrar jag, om man icke med fog kan säga att bevillningsutskottet i detta fall är minst lika behörigt som konstitutionsutskottet, och härtill kommer att det är mera skickat att behandla en sådan fråga än konstitutionsutskottet.

Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på att det har en viss betydelse, hur kammaren ställer sig i det här avseendet. Vi ha från konstitutionsutskottets sida ansett det vara nödvändigt att försöka få en lämplig och för riksdagens arbete fördelaktig praxis tillämpad i fråga om remiss av dylika ärenden. Det är nämligen för att inleda en sådan praxis som utskottet nu har vidtagit den här åtgärden att återförvisa motionerna. Slutligen må här ytterligare framhållas att denna praxis enligt utskottets mening ingalunda är stridande mot grundlagens bestämmelser, vilket jag tror mig ha tidigare uppvisat, då de sakkunniga på området ha kommit till så olika tolkningar av dessa bestämmelser.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Kammaren beslöt till en början lägga memorialet till handlingarna. Herr talmannen gav härefter propositioner först på bifall till det av herr Larsson i Västerås under överläggningen gjorda yrkandet samt vidare på bifall till det yrkande, som framstälts av herr Edén; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Larsson i Västerås, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen om konstitutionsutskottets förevarande memorial nr 5 framstälts av herr Edén, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Larssons i Västerås yrkande.

Omröstningen utföll med 73 ja mot 63 nej; och hade kammaren alltså bifallit det av herr Edén under överläggningen gjorda yrkandet.

*Ang.
en i första
kammaren
väckt motion
nr 138.*

(Forts.)

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial, nr 6, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 64 av herr Hage, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av en kommunal objektskatt, anförde:

*Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 64.*

Herr Edén: Herr talman! I det nu föreliggande memorialet nr 6 förekommer ett nytt ärende, där jag, såsom nyss sades, skulle tro att saken ligger om möjligt klarare än i föregående memorial. Denna motion avser nämligen att man skulle införa »en objektskatt, som må kunna inom den kommunala beskattningen läggas på skatteföremål, på vilken ingen kommunal objektskatt nu lägges». En sådan objektskatt som uttryckligen säges vara avsedd att införas endast för den kommunala beskattningen, kan, såvitt jag förstår, endast införas genom bestämmelser i kommunallagarna.

Under sådana förhållanden och med anslutning för övrigt till det beslut kammaren nyss fattat anhåller jag att i denna punkt få göra samma yrkande som i den föregående, nämligen att kammaren måtte — jämte det memorialet lägges till handlingarna — besluta att återsända motionen till konstitutionsutskottet.

Herr Larsson i Västerås: Då kammaren nyss tagit ställning i den förra punkten till själva sakfrågan, så skall jag icke besvara kammaren med någon votering här i denna punkt, men jag skall dock be att få framställa ett yrkande, det nämligen, att denna motion måtte hänvisas till bevillningsutskottet.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmanen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren det yrkande, som framstälts av herr Edén.

§ 7.

Vidare föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 7, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 99 av herr Gustafson i Stockholm, om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar.

*Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 99.*

Därvid yttrade:

Herr Edén: Herr talman! Jag skall be att få yrka att även denna motion återsändes till konstitutionsutskottet. Här föreligger det särskilda förhållandet, att det gäller en skatt — nöjesskatten —

Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 99.
(Forts.)

vilken är införd vid sidan utav övrig kommunal beskattning, och vilken enligt nuvarande bestämmelser uteslutande är en kommunal-skatt. När nöjesskatten på sin tid beslöts, så behandlades också detta ärende av konstitutionsutskottet, och jag känner icke till att vid det tillfället, åtminstone offentligt, någon meningsskiljaktighet förekom i formfrågan. Nu föreslås i föreliggande motion en ändring i förordningen om kommunal nöjesskatt. Det synes mig då uppenbart, att likaväl som den grundläggande förordningen är behandlad av konstitutionsutskottet såsom en kommunalskattefråga, så skall också ändring i denna förordning behandlas av samma utskott.

Jag yrkar således, att — jämte det memorialet lägges till handlingarna — ärendet återförvisas till konstitutionsutskottet.

Herr Larsson i Västerås: Ja, herr talman, jag måste göra ett yrkande även i denna punkt, och jag gör det så mycket hellre, som jag hyser förhoppning om att kammaren skall följa det yrkande som jag således kommer att framställa. Jag ber nämligen att få upplysa kammaren om att första kammaren med stor majoritet beslutat att alla dessa motioner, som det här rör sig om, skola behandlas av bevillningsutskottet. Sålunda, om nu kammaren fattar ett annat beslut eller att saken skall gå till konstitutionsutskottet, kommer, som kammaren kan förstå, detta utskott att avgöra, vart motionerna skola höra. Och när konstitutionsutskottet redan har angivit sin mening genom att till kammaren inlämna dessa memorial, så bör kammaren ha klart för sig, hur beslutet kommer att bli.

Med hänsyn härtill yrkar jag även i denna punkt att motionen måtte hänvisas till bevillningsutskottet. Det blir ett onödigt skrivteri, om kammaren fattar ett annat beslut.

Herr Edén: Herr talman! Jag beklagar ånyo att jag behöver tala så mycket om dessa formsaker. Men den argumentation, som herr Larsson i Västerås senast förde, är icke av beskaffenhet, att den brukat verka övertygande på andra kammaren. Både herr Larsson i Västerås och jag ha mången gång kämpat för denna kammares självständighet gentemot medkammaren. Om denna kammare kommit till en egen mening i nu förevarande formfråga och första kammaren kommit till en mening, som jag förmodar att andra kammaren anser icke vara en god mening, så kan jag icke förstå, varför vi skulle övergiva vår riktiga ståndpunkt, därför att första kammaren med så fåtaligt medlemsantal som nu varit närvarande har fattat ett annat beslut. Jag förutser, att konstitutionsutskottet kan komma, om kamrarna stanna i olika beslut, att fälla det utslag mellan kamrarnas olika meningar, som utskottet självt synes önska — det vore väl övermänskligt att begära något annat av utskottet. Men det synes mig, att om konstitutionsutskottet det gör, utskottet därmed också tager på sitt särskilda ansvar att ha avgjort frågorna i en riktning, som jag med min icke så kortvariga erfarenhet i dylika frågors behandling nödgas säga icke kan vara lycklig. Det står fast, att denna nöjesskatt är

en speciell kommunalskatt; det står fast att den behandlats, då den infördes, av konstitutionsutskottet. Jag frågar: finnes det någon rimlighet för att en ändring av skatten, när den nu föreslås, under sådana förhållanden skall behandlas av bevillningsutskottet? Det finnes icke någon sådan rimlighet, och jag ber därför att få vidhålla mitt yrkande.

*Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 99.
(Forts.)*

Herr L a r s s o n i Västerås: Jag ber endast få säga att, hur än kammaren beslutar, och även om kammaren vill biträda det förslag som jag framställt, så torde kammaren ändå ha sin självständighet i behåll. Det visar bara att kammaren handlar praktiskt och klokt, om kammaren följer mitt förslag, därför att i annat fall blir det som jag nämnt endast onödigt skriverseri.

Vidare vill jag framhålla, att sakkunniga på det här området ha förklarar, att detta ärende, varom nu är fråga, rör en speciallag vid sidan av de egentliga kommunala lagarna, och sålunda bör denna motion icke behandlas av konstitutionsutskottet utan av bevillningsutskottet.

Med anledning av vad herr Edén till sist yttrade vill jag säga, att jag för min del tror, att konstitutionsutskottet med glatt mod kommer att uppbära det ansvar, som påvilas utskottet i detta likasom i andra fall. Vi vidtaga inom utskottet inga åtgärder, utan att vi äro beredda att också bära ansvaret för dem.

Herr E d é n: Herr talman! Det glada modet i konstitutionsutskottet betvivlar jag icke alls, och jag vill på intet sätt söka nedstämna detta mod, vilket jag är säker på att jag icke heller kommer att göra. Men man kan ju ändå få säga, att utskottet bör taga sin nya grundlagstolkning på sitt ansvar, när det vill inaugurera en sådan.

Jag frågar: efter vilka grunder går man, när man vill hänvisa denna sak angående nöjesskatten till bevillningsutskottet? Såvitt jag känner till, finnes det i de bestämmelser, som reglera bevillningsutskottets uppgift, icke någon anknytning för att dit hänvisa en motion om skatt av uteslutande kommunal natur, och när så är förhållandet, kan jag verkligen icke finna, att kammaren har någon möjlighet att dit hänvisa en sådan motion.

Vad »det praktiska» beträffar, så ha vi talat nog om det förut. Och här skrives så mycket, att nog kan kammaren kosta på sig att för den delen stå fast vid en mening, om man nämligen anser den meningen sakligt grundad.

Herr J a n s s o n i Edsbacken: Herr talman! Ehuru konstitutionsutskottets uttalande föregiver, att utskottet varit enigt, måste jag dock med några ord ge till känna, att det har varit min uppfattning hela tiden, att de här tre motionerna, som nu behandlas, bort stanna hos konstitutionsutskottet och att vi alltså bort inbjuda bevillningsutskottet till sammansatt utskott; och jag tror mig därför icke ha någon anledning att försvara konstitutionsutskottet i denna del.

Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 99.
(Forts.)

Skulle ärendet nu, såsom givetvis blir fallet, återremitteras till konstitutionsutskottet, så står jag fortfarande på den ståndpunkten, att det egentligen hör till konstitutionsutskottet, men att ärendet helst bör avgöras i sammansatt utskott, i synnerhet när det råder så stor tveksamhet, såsom det här ser ut.

Herr L a r s s o n i Västerås: Herr talman! Då herr Edén här framställt en direkt fråga, på vilka grunder man stöder sig, då man anser motionen böra hänvisas till bevillningsutskottet, så skall jag be att få svara, att man stöder sig på de grunder, som här förut framhållits, nämligen att det här gäller en speciallag, och på den tolkning, som går ut på att speciallagarna höra icke till konstitutionsutskottet, utan till detta utskott höra endast sådana lagar, som röra de egentliga kommunallagarna, d. v. s. 1862 års kommunallagar. Det är det ena.

Och det andra är, att vi stödj oss på en praxis, som tidigare varit genomgående här i riksdagen. Jag ber blott att få hänvisa till, hurusom bevillningsutskottet har behandlat skogsaccisen, som också är en kommunal skatt, m. fl. andra av samma art. Det finnes sålunda åtskilligt att stödja sig på både beträffande grundlagstolkning och praxis i det här avseendet.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de yrkanden, som därunder förekommit; och blev det av herr Edén gjorda yrkandet av kammaren bifallet.

§ 8.

Ang.
en i andra
kammaren
väckt motion
nr 174.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 8, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 174 av herr Erlansson, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om sådan förändring i förordningen om den s. k. nöjesskatten, att densamma till viss del bliver statskatt; och erhöles ordet därvid av

Herr L a r s s o n i Västerås, som yttrade: Herr talman! Om i det föregående, där kammaren haft att mera ta hänsyn till det praktiska än till bestämda riktlinjer i grundlagarna, rått någon tveksamhet, så torde i denna punkt knappast någon tvekan kunna råda. Här är fråga om att förvandla nöjesskatten från kommunal- till statsskatt, åtminstone till en viss del.

Under sådana förhållanden, och då det väl icke kan bestridas, att bevillningsutskottet bör taga befattning med statsskatten, så hemställer jag, att — jämte det memorialet lägges till handlingarna — denna motion måtte remitteras till bevillningsutskottet.

Härpå anförde

Herr E d é n: Herr talman! I denna punkt skall jag uppriktigt medge, att det synes mig, som om starka skäl kunde tala för den

ståndpunkt, som konstitutionsutskottet har intagit och herr ordföranden nyss motiverat; och anledningen är den, som han angivit, att här föreslås, att en nu utgående kommunal skatt skall till viss del övergå till att bli en statsskatt. I och med det, att det positiva yrkandet går ut på statsskatt, kan motionen näppeligen, enligt min mening, behandlas av konstitutionsutskottet, utan bör gå till bevillningsutskottet. Dock förutsätter jag, att bevillningsutskottet kan ha anledning att hos konstitutionsutskottet begära sammansatt utskott.

Jag skall således i denna punkt icke ha något att invända mot det av herr Larsson framställda yrkandet.

Vidare yttrades ej. Kammararen biföll det av herr Larsson i Västerås under överläggningen gjorda yrkandet.

Ang.
en i andra
kammaren.
väckt motion
nr 174.
(Forts.)

§ 9.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtanden nr 15 och 16 bordlades åter.

§ 10.

Herr *Lövgren* i Nyborg avlämnade en motion, nr 256, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 42, angående höjning av tullen å kaffe.

Ordet begärdes härefter av

Herr *Röing*, som anförde: Herr talman! Till följe den önskade behandlingen i bevillningsutskottet av propositionerna om förhöjd kaffetull och om åsättande av skatt på kaffe, som finnes på lager inom landet, tillåter jag mig hemställa, att herr *Lövgrens* i Nyborg nu väckta motion måtte utan bordläggning omedelbart remitteras till bevillningsutskottet.

Vidare yttrade:

Herr *Månsson* i Hagaström: Herr talman! Vi ha här att göra med en tvist, som uppkommit i det utskott till vilket förevarande ärende hör och vilken tvist säkerligen kommer att upprepas vid varje tillfälle det blir fråga om ändring av tulltaxan. Jag skall därför be att få taga kammarens tid i anspråk ett ögonblick.

Här gäller det frågan: skall man invänta motionstidens utgång innan man avgör ett ärende i riksdagen? Det är sakens kärnpunkt. Som ni veta, ha vi, under de särskilda förhållanden, som rått under kriget, gång efter annan nödgats åse, att man i vederbörande utskott omedelbart skridit till behandling av en avlämnad proposition och till och med utlyst extra sammanträden för frågans skyndsamma avgörande i riksdagen, utan att det ringaste bry sig om, huruvida man i kamrarna ämnade komma med några ändrings- eller motförslag.

Det har gått så långt att man, när Ålandsfrågan var före, på ett *bordläggningssammanträde* en fredagseftermiddag — om jag icke minner mig, jag reserverar mig för möjliga misstag — då alltså ytterst få visste om saken och voro närvarande i kamrarna, kom fram med en sådan proposition som den om värnpliktlagens upphävande beträffande utförande av svenskt manskap till krigstjänst i utlandet och beträffande kredit i samband därmed. Man telefonerade så samman det utskott, som skulle handlägga frågan, fick till stånd en ytterligare bordläggning vid ett sammanträde på kvällen, och morgonen därefter stod detta viktiga ärende uppfört på föredragningslistan i kamrarna. Icke en på tio, ja icke en på tjugo i kammaren hade en aning om att det den gången var fråga om ett ärende, som skulle avgöras, utan alla trodde, att det gällde ett blott bordläggningsärende. Jag trodde detta också, ända till dess jag framme hos sekreteraren förvissade mig om att behandlingen icke var av bordläggande utan av avgörande natur.

Nu vill jag icke förneka, att man under de exceptionella förhållanden, som råda under krigstider, kan nödgas vidtaga sådana åtgärder, ehuru det i så fall bör ske någotsånär i samförstånd med alla grupper i riksdagen. Men vad jag bestämt vill motsätta mig, det är att man mitt uppe i fredens dagar fortfarande tillämpar samma taktik, samma praxis, som insmugit sig under krigsförhållandena.

Nu hade vi, som ni veta, till behandling i förevarande utskott två regeringspropositioner. som rörde tull och skatt på kaffe. Jag har då yrkat på, att man nu skulle frångå den praxis som förut härskat och som man fortfarande ville följa, nämligen att avgöra ärendet både i utskott och riksdag, innan motionstiden ännu utgått. Vi ha därför icke, åtminstone icke jag, påskyndat väckande av den motion det här gäller. Vi måste nämligen få ett avgörande till stånd här i kammaren, om grundlagen skall följas eller icke, om grundlagen skall kunna upphävas av två eller tre partiledare och deras verktyg mitt förbi det svenska folkets näsa, om på detta vis skall kunna skapas en praxis, som innebär grundvalen för ett fullkomligt revolutionärt tillstånd — ty kan man upphäva grundlagens bud på det ena hållet, vad hindrar då att man upphäver dem på det andra? Då ha vi över huvud ingen grundval, icke någon fast mark att stå på, utan vi sväva alldeles utan stöd.

Nu invändes det här som alltid, när det gäller reaktionära förslag på detta område och särskilt reaktionära förslag, som komma från de håll, som kallas »folkliga», att det är så synd om det arma folket, ty det jobbas så mycket! Det jobbas i kaffe allt vad tygena hålla! Jag frågar, om icke herrarna här, både liberaler, socialdemokrater och andra ha i sina händer en partipress som är spridd i varenda by i vårt land, en partipress, som är färdig att springa åstad, när det visslar, i vilket ärende det vara må. Varför ha icke herrarna sagt ifrån i denna press: hör nu gott folk, kaffetullen kommer icke att bifallas i riksdagen, köp icke ett enda kilo! Nej, det har man icke sagt. man har tegat. Men nu vill man försöka att på detta sätt uppehålla en praxis, som fullkomligt upphäver grundlagens bud i detta avseende.

Och vad blir följden härav? Jo, följden blir, att man kommer att handla precis på samma sätt i alla tullfrågor. Man väntar ju i vinter en hel rad tullfrågor: finanstillar och möjligen även andra — det har man ingen garanti för. Det är då givet och klart, att i varje fall, då det blir tal om tullars höjning eller sänkning, det uppkommer jobbarströmningar i landet; man söker på den ena eller andra kanten tjäna på varje förändring i tulltaxan. Vid alla förslag i detta avseende kommer man att anföra mot vår ståndpunkt detsamma som alltid: det jobbas överallt, och vi måste skynda oss att avgöra frågan. Och resultatet blir, att de stora partiernas ledare, som äro mera intimt förbundna med regeringskansliets handlingar och planer, i god tid kunna rådlägga och utarbeta skrivelser, motförslag och motioner. De kunna noggrant bereda sig för ärendenas behandling, medan man fullständigt skjuter åt sidan de mindre partier, som icke äro så inne i intrigerna och korridor- och kanslipolitikens irrgångar. Det är hela pudelns enkla kärna. Vi säga att vi icke vilja vara med om något sådant, vi kräva det rådrum, som grundlagen tillerkänner oss för ett ställningstagande till de olika frågorna.

Jag har med detta, herr talman, icke velat motsätta mig ifrågasvarande remissyrkande.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag kunde ha avstått från ordet, när herr Fabian Månsson slutade sitt anförande utan att göra något yrkande. Det var emellertid med den alla största förvåning, som jag ähörde herr Månssons anförande, vilket föranleddes av ett yrkande från min sida, att den motion, som en hans partikamrat nu frambar, i anledning av den kungl. propositionen rörande förhöjd tull på kaffe, skulle omedelbart utan bordläggning remitteras till bevillningsutskottet. Jag var övertygad om att herr Månsson skulle vara den förste, som vore tacksam för att ett sådant yrkande framställdes och att andra kammaren bifölle detsamma. Men han påstår i stället, att man hittar på alla möjliga sorts knep när »reaktionära» förslag skola behandlas. Jag vet icke hur pass reaktionär den motion är, som hans ärade partivän väckt, men den lär vara så ytterst reaktionär, att i densamma yrkas avslag å Kungl. Maj:ts proposition om förhöjd tull å kaffe.

Herr Månsson påstår gång efter gång, att det är stridande mot grundlagen, att ett utskott, innan motionstiden utgått, avgiver sitt betänkande över en föreliggande proposition. Det är ett misstag från herr Fabian Månssons sida, ty grundlagen lämnar ingen dylik föreskrift, och jag behöver blott hänvisa till det faktum att riksdagen mycket ofta, när viktiga frågor i ett visst läge föreligga till behandling, fattat beslut, trots att motionstiden icke utgått. Det kan icke för någon och icke minst för min ärade vän, herr Fabian Månsson, vara till någon som helst nytta, vad som nu pågår, då man känner till, att den kungl. propositionens tillkomst har medfört ett jobberi i kaffe till skada för den konsumerande allmänheten. Ja, allmänhetens köplust har så stegrats, att vissa köpmän nu uttaga från nederlag kaffepartier och lämna bankgaranti eller betalning för tullen i överensstämmelse med den av regeringen föreslagna tullsatsen. Avslås kaffetullen, erhålla dessa köp-

män restitution av de i tull erlagda 68 öre per kilo eller återfå bankgarantien, men konsumenten erhåller däremot ej restitution å det köpta kaffet, i vars pris en tullsats av 80 öre beräknats. Jag antager att ingen kan ha intresse av att ett dylikt tillstånd på kaffemarknaden får fortsätta en enda dag onödigt.

Bevillningsutskottet har därför för någon timme sedan avgjort de föreliggande kungl. propositionerna, nr 42 och 43, och har med stor majoritet beslutat hemställa till riksdagen, att dessa propositioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. När detta beslut hade fattats, meddelade herr Fabian Månsson i utskottet, att den vänster-socialistiska gruppen i dag skulle framlägga en motion, i vilken gjordes samma yrkande som det, vilket samlat majoritet i bevillningsutskottet! Man kunde då inom utskottet icke förstå annat, än att den ärade representanten för det vänstersocialistiska partiet i utskottet skulle vara fullkomligt nöjd med det av utskottet fattade beslutet; men då han meddelade, att hans grupp likväl önskade framlägga motionen, trots att motionens yrkande överensstämde med utskottets hemställan, så beslöt utskottet att ajournera sitt sammanträde tills detta plenum var avslutat, på det att i bevillningsutskottets betänkande skulle kunna anmälas, att denna motion blivit remitterad till bevillningsutskottet och där blivit behandlad, och att utskottet sålunda med avslag å Kungl. Maj:ts proposition yrkar, att riksdagen måtte bifalla den från socialdemokratiskt håll i första kammaren redan framburna motionen och den nu av herr Lövgren i Nyborg vid dagens sammanträde väckta motionen i vilka båda motioner, som sagt, yrkas rent avslag på de föreliggande propositionerna.

Jag vädjar till kammaren, om icke tillräckliga skäl föreligga för bevillningsutskottet att försöka göra allt vad på utskottet ankommer, att dessa propositioner snarast möjligt måtte komma in på kamrarnas bord och snarast möjligt bli avgjorda av riksdagen. Det kan, som sagt, endast vara till nytta, att jobberiet i kaffe icke kan fortsättas; och bevillningsutskottet har på grund härav också beslutat att i dag genom pressen lämna allmänheten kännedom om det beslut, vartill utskottet kommit.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! Det kan ju förefalla som en demonstration att här komma fram med en motion, sådan som den nu framlagda; men det är likväl så, att vi under denna riksdags lopp komma att få ett dussin likartade frågor till behandling. Om det då vid varje tillfälle, som dessa propositioner inkomma, skulle, såsom nu, ske en oerhört hastig behandling av desamma, utan avvaktande av motionstidens utgång, så är naturligt, att vi vilja begagna tillfället vid början av riksdagen för att avgiva denna principförklaring och protest mot brytandet av grundlagens klara stadgande om viss motionstid.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Efter herr Röings anförande skulle det egentligen icke vara mycket att säga, men då herr Månsson med skärpa drivit den satsen, att man icke

fortast möjligt bör avgöra sådana frågor som dessa, måste jag säga ett par ord.

Det är fullkomligt omöjligt för mig att hitta på det grundlagsbud, som herr Lövgren talar om. I § 55 riksdagsordningen säges det: »Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, må av riksdagsman i den kammare han tillhör göras inom tio dagar från riksdags öppnande eller, om motionen föranledes av kungl. proposition, som efter öppnandet till riksdagen avlåtits, inom femton dagar från propositionens avlämnande i kammare.» Det är sålunda tillförsäkrat riksdagsmannen rättighet att väcka motion, med den begränsning, som de femton dagarna utgöra. I § 56 åter heter det: »Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt utskotts behandling, kunna icke till avgörande i kammare företagas, innan utskott däröver avgivit yttrande.» Här finnes ingenting talat om att utskottet eller riksdagen skall vänta på att motionärer avgiva sina förslag i ämnet. Jag kan sålunda för min del omöjligt få fram den grundlagsbestämmelse, som herr Månsson omnämnde.

Därmed är icke sagt, att icke utskottet såvitt möjligt bör vänta på motionstidens utgång, och under de år, jag suttit i riksdagen och deltagit i utskottsbehandlingen, har man också i allmänhet dröjt så, att motionstiden helt och fullt kunnat tagas i anspråk. Däremot måste jag bestämt säga ifrån, att det skulle vara rent ut reaktionärt, om man ovillkorligen vid alla tillfällen måste taga hänsyn härtill. Vi ha ett sådant fall här, där man måste göra undantag: det jobbas aldeles oerhört ute i landet och det är av yttersta vikt att folket får reda på det verkliga läget.

Nu säger herr Lövgren, att man redan vid riksdagens början har velat protestera mot den praxis, som hotar att uppstå, nämligen att ärendena avgöras före motionstidens utgång. Ja, men vad blir då följden? Här vänta vi nu t. ex. på den proposition kungl. maj:t skall komma med i avseende å dyrtidstillägg, arbetslöshetsunderstöd och dylikt. Det har ju sagts, att det skall komma några sådana förslag. Jag frågar då herr Lövgren: Vill herr Lövgren verkligen att vi skola vänta femton dagar i det fallet också? Nej, det vill inte herr Lövgren och inte jag heller. Jag vet icke någon, som önskar, att alla sådana propositioner skola ligga på utskottens eller riksdagens bord i femton dagar. Man bör icke driva satsen, att det *alltid* skall vara ställt på det ena eller andra sättet, utan man skall taga varje sak *praktiskt* och se efter vad som är praktiskt riktigt. Och i detta fall är det lämpligt att avgöra saken fort — den skulle egentligen vara avgjord redan för en vecka sedan.

Herr Månsson i Hagaström: Herr talman! Jag frågar än en gång, varför man alltid får höra talet om att man uppmuntrar jobbet om man icke skyndar sig att avgöra sådana frågor som denna. Men i varje fall bör väl detta jobb vara slut nu, när det offentligt säges ut, att man i utskottet med, jag vill minnas, dubbel majoritet och i alla händelser med större majoritet än man kunde vänta avböjt tull-

förslaget. Då man får höra detta, måste väl jobbet i kaffe vara slut i år.

Jag ville eljest bara säga, att med herr Erikssons i Grängesberg grundlagstolkning kunna oppositionens och småfolkets talesmän, om de icke lyda under någon eller några, som ha tillgång till de allra hemligaste irrgångarna nere i kansliet, säga farväl till möjligheten att inom riksdagen göra någonting för att motverka de indirekta skatterna och tullförhöjningarna. Tullfrågorna höra ju till de mest vidlyftiga spörsmålen, man måste stundom vara med om de mest utförliga utredningar på många olika håll, för att känna sig fullt säker, och det hela är ofta — ibland kan det dock vara enkelt naturligtvis — synnerligen invecklat. Jag frågar då, hur skall det med en sådan grundlagstolkning, varigenom två eller tre av de stora partierna helt enkelt kunna våldföra de mindre och mera nykomna partierna, vara möjligt för dessa senare att göra sig gällande i riksdagen, för eller emot tullar, för eller emot indirekta skatter? Det är fullkomligt omöjligt och det är också meningen.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag har med stor förvåning lyssnat till denna från vänstersocialistiskt håll arrangerade debatt. Det har här talats stora ord om hotade rättigheter för de representanter, som ha att tillvarataga folkets intressen. Jag tror dock icke, att någon i denna kammare verkligen skulle vilja klandra bevillningsutskottet, därför att man så påskyndat behandlingen av detta ärende, att icke ett ohejdat jobberi vidare skall kunna fortgå. Jag tror icke heller, efter den debatt, som nu har förts, att det finnes det ringaste kvar av detta tal om att grundlagen blivit trädd för nära. Det är för övrigt ganska egendomligt, att ett sådant tal kunnat komma från Fabian Månsson, att just han icke vill, att riksdagens utskott skulle ha påskyndat sitt avgörande av ärendet, då han samtidigt menar att saken kunnat lösas på det enkla sättet, att de socialdemokratiska och de liberala tidningarna skulle ha på förhand förklarat, att ärendet komme att avgöras i en viss riktning. Vilken makt vi än må ha inom pressen, icke är det väl ändå vi, som fatta besluten, och allt vad tidningarna i det avseendet kunna göra, det är att uttala sin mening, om hur det *bör* gå.

Jag har egentligen begärt ordet för att säga en annan sak, nämligen att det förefaller mig vara ett missbruk av riksdagens tid, när man arrangerar debatter vid ett tillfälle sådant som detta för att något utvidga sin valpolitiska plattform. Om vänstersocialisterna här gjort en något misslyckad taktisk spekulaton, så tycker jag, att de kunde gå in i sin kammare och sörja över detta, och icke riva upp en stor konstitutionell debatt för att bemantra sitt misslyckande.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen given proposition beslöt kammaren enhälligt att genast hänvisa ifrågavarande motion jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena till bevillningsutskottet.

§ 11.

Ordet lämnades nu på begäran till

Interpellation.

Herr Thore, som yttrade: Under remissdebatten vid innevarande års riksdag fördes av en ärad ledamot i första kammaren frågan på tal om planerna rörande inrättandet av en statlig ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och England. I anledning av den sålunda gjorda erinran om ångfärjepjektet, och då saken dessutom åtskilligt debatterats i dagspressen, fann herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet anledning att något senare under dagen lämna en kort redogörelse angående ifrågavarande sak. Vid genomläsande av detta herr statsrådets anförande har jag emellertid funnit, att påkallandet av ytterligare upplysningar rörande ångfärjeplanerna ingalunda kunna anses vara överflödiga.

Jag skall här icke närmare ingå på ångfärjeplanernas förhistoria, utan hänvisar i detta stycke till herr statsrådets redogörelse vid remissdebatten samt, för närmare upplysningars vinnande, till det år 1919 den 4 mars dagtecknade betänkandet angående anordnandet av en daglig förbindelse mellan Sverige och England. Emellertid torde senare delen av herr statsrådets anförande, nämligen om vad i saken tilldragit sig efter det att förenämnda utredning förelåg, vara av ett visst intresse att få närmare belyst. Enligt vad herr statsrådet i sitt anförande meddelade har frågan om ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och England, efter det att utredningen härom förelåg under våren 1919, utvecklats på följande sätt:

»Kungl. Maj:t uppdrog år 1919 åt sin minister i London att förhandla med England angående dessa förbindelser. Den engelska regeringen visade emellertid ej något större intresse för saken, och då den i juli 1920 tillspordes i frågan inom parlamentet, så yttrades från regeringsbanken, att brittiska regeringen för det dåvarande icke funne sig kunna ingå på de från svensk sida framställda önskemålen om verkställande av ytterligare undersökningar i ärendet, enär det syntes vara uppenbart, att understöd vore nödvändigt för ifrågavarande färjeförbindelse. Brittiska regeringen försäkrade emellertid, att den i princip ej vore motståndare till en ångfärjelinje. Detta var, som sagt, i juli 1920, men samma månad framkom från Brittiska industriförbundets kommissionär för Skandinavien en förfrågan, om ej Sverige vore villigt att genom utsedda delegerade samråda med en av industriförbundet för ändamålet tillsatt kommitté. Kungl. Maj:t utsåg i augusti delegerade, och dessa hava nu i januari 1921 hållit en konferens med Brittiska industriförbundets kommitté. På denna punkt befinner sig frågan för närvarande.

Det måste ju villigt erkännas, att vårt land har oändligt mycket större skäl att önska täta och goda förbindelser med England än tvärtom. . Ett närmande i ekonomiskt och kulturellt avseende kan ju för oss icke vara annat än av oskattbart värde, men å andra sidan förefaller det mig tydligt, att om kostnaderna för detta företag springa upp till sådana belopp, att England med sina stora resurser ställer sig tvekan till detsamma, så kunna vi under nuvarande förhållanden icke

Interpellation.
(Forts.)

intaga någon annan ställning, ehuru vi önska dessa goda förbindelser och hoppas, att de ekonomiska förhållandena, de ekonomiska resurserna och de ekonomiska beräkningarna en gång skola giva oss mod att giva oss in på företaget. Man kan då fråga, vartill dessa förhandlingar skola tjäna. Jag föreställer mig, att de dock kunna ha en viss nytta. De hålla ju en i princip god och vacker tanke levande, och genom de undersökningar, som den brittiska kommittén skulle anordna, får man ju också material för lösande av frågan, när det en gång kan komma i fråga att taga ställning till densamma och sålunda få löst ett spörsmål, som ligger vårt hjärta nära, men till vilket vi under nuvarande förhållanden ställa oss avvaktande.»

Så långt herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Jag skall icke just nu ingå på herr statsrådets yttrande; så mycket må emellertid med avseende å senare delen av anförandet sägas, att icke egentligen fick man några klara och konkreta besked om vad herr statsrådet i denna viktiga sak om förbättrade trafikförbindelser mellan Sverige och England vill eller ämnar göra.

Ångfärjefrågans förhistoria må, som sagt, lämnas å sido. Det må dock betonas att ur 1916 års riksdagsbeslut, innehållande ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning om en allsidig utredning rörande frågan om anordnande genom svenska statens försorg av en daglig regelbunden förbindelse medelst ångfärjor eller ångfartyg mellan Göteborg och engelsk hamn, intet annat kan utläsas, än att riksdagen önskade en förutsättningslös utredning av frågan och att riksdagen sålunda alls icke gav på hand att bringa i verkställighet de förslag, som eventuellt kunde framkomma ur en sådan utredning. Denna sak, nämligen att riksdagsbeslutet icke innefattade annat än en utredning av saken, underströks även av en ärad talare i andra kammaren, som på undertecknads inlägg i debatten, däri särskilt framhölls betydelsen av att under mellantiden, intill dess statsdrift kunde finnas lämplig att införa, statens medverkan skulle sökas för erhållande av förbättrade förbindelser, genmälte, att då det föreliggande ärendet endast avser frågan om en utredning rörande förbättrade sjöfartsförbindelser med England, så var för närvarande någon diskussion om det av mig väckta spörsmålet obehövt. Jag har så pass utförligt velat pointera denna sak, nämligen att riksdagsbeslutet år 1916 om sjöfartsförbindelserna med England innefattade en *allsidig utredning* och ingenting annat, då nämligen vissa efterföljande åtgärder, som man vidtagit i denna sak eller som man underlåtit att vidtaga, i belysning av riksdagens beslut synas mig ganska egendomliga.

Kommittéutredningen angående anordnande av en daglig förbindelse mellan Sverige och England förelåg, som sagt, i mars 1919. Redan den 2 maj uppdrog Kungl. Maj:t åt sin minister i London att på grundval av den verkställda utredningen förhandla med England angående anordnandet av dessa förbindelser. Såvitt jag kunnat finna har under mellantiden, från det att kommittéutredningen förelåg och tills det att nyss nämnda uppdrag gavs, ingen hänvändelse skett till handels-, industri- och sjöfartskretsar här i landet för att utröna huru man här ställde sig till det statliga ångfärjeprojektet. Den då-

varande regeringen synes utan vidare ha accepterat det framlagda förslaget och vara beredd på att för sin del söka att genomföra det samma; annorlunda kan ej dess handlingssätt tolkas. *Interpellation.*
(Forts.)

Mycket allvarliga betänkligheter kunde emellertid allaredan då, sommaren 1919, resas emot förverkligande av den av kommitterade föreslagna sjöfartsförbindelsen med England, och må för belysande härav följande anföras:

Kommitterades beräkning över driftsresultatet av en daglig ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och England gav vid handen, att en årlig förlust för statskassan skulle uppstå av omkring 3 miljoner kronor.

De beräkningar som lågo till grund för driftsresultatet stödde sig på materialkostnader m. m. för år 1913; prisstegringen till år 1919 var emellertid så avsevärd — enbart kostnaderna för byggande av ångfärjor torde ha ökats till det tre- å fyrdubbla — att det ovannämnda deficitet kunde antagas komma att ökas högst väsentligt.

Kommitterade själva framhålla som slutord till sitt betänkande, att företaget i gemensam drift med statsbanorna måste hänföras till de s. k. icke räntabla banorna. Det komme sålunda att tynga statens järnvägars ekonomi, vilken, med fäst avseende på att föregående års driftsresultat för statens järnvägar visade ett deficit av 60 milj. kronor, knappast kunde tåla vid ytterligare belastning.

1913 års kommitterade för verkställande av utredning rörande förbättrade trafikförbindelser mellan Sverige och England hade ställt sig ganska skeptiskt till förslaget att genom statens försorg åstadkomma en daglig reguljär sjöförbindelse mellan de tvenne länderna, då de ekonomiska förutsättningarna för att en sådan linje skulle bära sig saknades.

Jag har framdragit detta skäl emot den statliga ångfärjeförbindelsen med England, då det i huvudsak är gällande med samma styrka nu som år 1919.

Det svar, som å brittiska regeringens vägnar i juli 1920 avgavs i parlamentet och vilket som förut nämnts innehöll, »att brittiska regeringen för det dåvarande icke funne sig kunna ingå på de från svensk sida framställda önskemålen om verkställande av ytterligare undersökningar i ärendet, enär det syntes vara uppenbart, att understöd vore nödvändigt för upprätthållande av ifrågavarande färjeförbindelse», kan tydligen icke tolkas på annat sätt, än att de engelska myndigheterna ställde sig avvisande till planen och att alltså förutsättningarna från vår sida för att linjen skulle komma till stånd, nämligen att engelska staten inträdde i linjen med halva antalet färjor, numera ej vore för handen. Då saken kommit i detta läge, synes mig det enda riktiga ha varit, att projektet om den statliga ångfärjeförbindelsen hade lagts åt sidan och att man i stället sökt andra utvägar att få en förbättring till stånd i de reguljära sjöfartsförbindelserna mellan Sverige och England.

Det upplyses emellertid, att förhandlingarna med England i

Inteprellation. ångfärje frågan från vår sida fortfarande pågå, men nu ej längre i landet, »Federation of British Industries», samt att Kungl. Maj:t i augusti månad förlidet år utsåg ledamöter att delta i denna förhandling. Olika uppgifter föreligga om var man har att söka initiativet till dessa nya förhandlingar. Från håll, som ingalunda kunna betecknas som ovederhäftiga, ej heller utan kunskap i den föreliggande frågan, har, i motsats till vad som framgår av herr statsrådets redogörelse över ärendet, påståtts, att initiativet till förhandlingarna med brittiska industriförbundet i realiteten kommit från Sverige. Vare härmed huru som helst, så förefaller det vara uppenbart, att det nu främst är kungl. järnvägsstyrelsen jämte en dess i denna sak trogen drabant i pressen, som söka att göra propaganda för nordsjöångfärjorna. Generalpoststyrelsen och kommerskollegium, som tidigare varit nog så intresserade för den statliga ångfärjetrafiken, synas nu ställa sig ganska tvehågsna.

Fortfarande har man emellertid underlåtit att officiellt taga reda på huru man inom handels-, industri- och sjöfartskretsar ställer sig till ångfärjeprojektet. Underlåtenheten att höra sig för, huru man här ser saken, innan man diskuterar projektet med utländska industriförbund, förefaller högeligen anmärkningsvärd. Varken kommunikationsdepartementet eller järnvägsstyrelsen kan dock vara i ovetenhet om att, särskilt under de sista månaderna, en synnerligen kraftig kritik här i landet riktats mot de statliga ångfärjeplanerna, en kritik av den beskaffenhet, att den av järnvägsstyrelsen ingalunda kan tagas med lugn. Jag vill härvid bl. a. hänvisa till ett föredrag förliden sommar i Stockholms handelskammare, där föredragshållaren, en framstående sjöfartsman, helt otömde ångfärjeförbindelsen med England under den motiveringen, att den saknar både de trafiktekniska och sunda ekonomiska förutsättningar, varpå den bör baseras. Ett annat uttalande från en framstående industri- och f. d. sjöfartsman innehåller, att personen i fråga alltid ansett, att förslaget att anordna ångfärjeförbindelser mellan vårt land och England var en absurd lösning, vilken åsikt även omfattades i det engelska transportministeriet, och att det bästa otvivelaktigt vore om man från svensk sida snarast ville skrinlägga detta förslag, så att frågan om bättre förbindelser per ångbåt från svensk sida kunde bearbetas och snart bringas till lösning. Slutligen har från en så framstående finansman som Sveriges ombud vid Brüsselkonferensen gjorts det uttalandet angående planerna på en ångfärjeförbindelse Sverige—England, att förslaget kan anses som ett bevis på bristande svensk sparsamhetsanda, när det gäller statsutgifterna. Det vore lätt att åberopa ännu flera yttranden från handels- och sjöfartsmän. Men må det vara nog att härifrån summera den allmänna uppfattningen rörande de statliga ångfärjeplanerna sålunda, att man tämligen enstämmigt har den meningen, att förslaget är absurdt, ekonomiskt förkastligt, ångfärjeförbindelsen ett fantasiprojekt o. s. v.

Under sådana förhållanden kan man fråga sig vad dessa nya

Interpellation.
(Forts.)

underhandlingar skola tjäna till, då inga som helst utsikter finnas att nu, och antagligen icke heller på många år, kanske icke ens någonsin, få ångfärjeplanerna realiserade. Herr kommunikationsministern gör sig själv under remissdebatten i första kammaren denna fråga och besvarar den sålunda: »Jag föreställer mig dock, att dessa förhandlingar kunna ha en viss nytta; de hålla ju i princip en god och vacker tanke levande o. s. v.» För min del måste jag anse detta svar högeligen otillfredsställande, och jag kan icke undertrycka den tanken, att herr statsrådet efter närmare övervägande av spörsmålet finner anledning att göra ett bestämt uttalande emot ångfärjeplanerna, varav skulle följa, att frågan om förbättrade reguljära sjöförbindelser med England kunde föras in på andra banor och härigenom erhålla en tillfredsställande lösning. Det är så långt ifrån att det fortsatta diskuterandet om en statlig ångfärjeförbindelse mellan Göteborg och engelsk hamn är till fördel för våra reguljära sjöförbindelser med England, att fasthellre detta olyckliga projekt varit och allt fortfarande är — så länge spörsmålet om dess realiserande upprätthålles — till mycket stor nackdel för åstadkommande av förbättringar i ifrågavarande förbindelser. Det har från trovärdigt håll påståtts, att ett av de i trafiken på England ledande svenska rederibolagen år 1916 hade uppgjort planer för förbättrande av de reguljära sjöförbindelserna med England, men att man drog sig tillbaka, då ångfärjeiden på allvar började att ventileras med stöd av svenska myndigheter. Jag är själv i tillfälle att konfirmera detta påstående, då samma sak sagts till mig personligen av en av detta rederibolags ledande män.

En annan sak må i samband härmed även beröras. Det förefaller som om man från representativt håll inom järnvägsstyrelsen skulle finna en viss tillfredsställelse uti att framställa de nuvarande sjöförbindelserna mellan Göteborg och England såsom i hög grad underhålliga samt att man här över huvud vänder sig mot varje förslag till förbättrande av dessa förbindelser, som icke överensstämmer med den av kommitterade uppgjorda ångfärjeplanen. Härvid har järnvägsstyrelsen ett gott stöd i den förut omnämnda drabanten inom stockholmspressen. Den ifrågavarande tidningen innehöll i början av förra månaden en ledande artikel om de svensk-engelska ångfärjeplanerna, vari bland annat säges: »Nu är det ett faktum, som av alla lamentationer icke kan bortelimineras, att våra förbindelser med Storbritannien varit och alltjämt äro av synnerligen otidsenlig beskaffenhet. Det hette, då Svenska Lloyd för några år sedan övertog postrouterna, att en stor förbättring kunde väntas. Dessa löften ha ingalunda uppfyllts, oaktat de sista åren gynnat sjöfarten med de mest lysande konjunkturen, som den nuvarande generationen säkerligen aldrig mera får uppleva. Under dessa år ha norrmännen på det mest energiska sätt utnyttjat alla möjligheter och även lyckats att draga en stor del av den svenska passagerartrafiken över norska hamnar. Det svenska bolaget har nöjt sig med att behålla det gamla

Interpellation. tonnaget, som mest består av små, uttjänta fartyg, och endast anskaffat ett nytt, som dock efter sommarseglationens utgång lades upp.»
(Forts.)

Jag vågar påstå, att den här gjorda skildringen av de senare årens sjöförbindelser med England är ett upprörande vanställande av fakta. Agitationen för ångfärjerouten föres alltså på sådana linjer, att man först genom diverse statliga projekt förlamar det enskilda initiativet, och när det, det oaktat, från enskilt håll lägges ned, säg 10 miljoner kronor till förbättring av ifrågasvarande trafikförbindelser, då förklaras vad som åtgöres vara högeligen otillfredsställande. Och man drar sig icke för att genom att utmåla grannländernas sjöförbindelser med England såsom i hög grad överlägsna våra gynna deras trafik på bekostnad av vår egen. Jag har ansett mig böra framdraga denna sak, ty så länge kommunikationsdepartementet har lagt sin hand över förslagen om ordnandet av den reguljära trafikförbindelsen med England, så torde det vara detta departements skyldighet att tillse, att vanställande och för vårt lands sjöförbindelser med England skadliga meddelanden vederbörligen korrigeras.

Slutligen ytterligare en sak. I uppdraget till 1916 års kommitterade ingick, utom frågan om en allsidig utredning rörande ordnande genom statens försorg av en daglig regelbunden förbindelse mellan Göteborg och engelsk hamn, ävenledes spörsmålet huruvida och i vad mån, i avvaktan på frågans slutliga lösning, provisoriska åtgärder tilläventyrs från statens sida borde vidtagas för åstadkommande av förbättring av förbindelserna mellan Sverige och England. Rörande denna del av trafikspörsmålet hade de kommitterade visserligen en del uppslag men icke några förslag att komma med. De hemställde, att ifrågasatta provisoriska åtgärder från statens sida ej måtte vidtagas. Sedan ångfärjeprojektet förr eller senare blivit avfört från dagordningen, synes det vara skäl att, för erhållande av en förbättring i den reguljära sjötrafiken med England, snarast möjligt taga under övervägande sådana åtgärder, som i kommitterades betänkande benämnas »provisoriska».

Otvivelaktigt har genom framförandet av det statliga ångfärjeprojektet och dettas vidhållande även sedan tydligen bort framgå, att inga utsikter funnes för dess realiserande, avsevärda hinder lagts för ett rationellt ordnande av den synnerligen viktiga frågan om förbättrade reguljära sjöförbindelser mellan Sverige och England. Det är därför en angelägenhet av stor vikt, att ångfärjeplanen snarast möjligt avföres från dagordningen och att ordnandet av de ifrågasvarande sjöförbindelserna sker efter mera naturliga och mera framkomliga linjer. Med anledning härav tillåter jag mig att framställa följande spörsmål till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet:

1:o) Anser herr statsrådet, att våra reguljära sjöförbindelser med England vinna något på att det av 1916 års kommitterade uppgjorda förslaget till anordnande av daglig förbindelse mellan Sverige och England medelst statlig ångfärja, ehuru utdömt både på denna

och på andra sidan Nordsjön, fortfarande lägges till grund för an- *Interpellation.*
ordnande av förbättrade sjöförbindelser mellan de nämnda länderna? (Forts.)

2:o) Är herr statsrådet villigt att lämna sin medverkan till att det ifrågavarande ångfärjeprojektet snarast möjligt avföres från dagordningen samt att utredningen om förbättringar i våra reguljära sjöförbindelser med England lägges efter mera naturliga och framkomliga linjer och att utredningen omhändertages av handels- och sjöfartsdepartementet?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 12.

Härpå erhöles ordet av

Herr Lithander, som anförde: Herr talman! Under förra *Interpellation.* året beslöt järnvägsstyrelsen vissa inskränkningar i trafiken att tillämpas fr. o. m. den 1 oktober 1920. Enär dessa indragningar bl. a. gällde dagsnälltågsförbindelserna Stockholm—Malmö, Stockholm—Göteborg samt vice versa och borttagandet av dessa viktiga förbindelser innebar betydande olägenheter för allmänheten, hemställdes till Kungl. Maj:t om frågans upptagande till förnyad prövning, vilket Kungl. Maj:t genom beslut den 1 oktober avsg. Med anledning därav hemställdes den 20 oktober till järnvägsstyrelsen om tillkännagivande av de ekonomiska beräkningar som legat till grund för beslutet om tågindragningarna beträffande speciellt ifrågavarande linjer. I svar den 22/10 1920 hänvisade tillförordnade generaldirektören till förut lämnad allmän utredning rörande betydelsen och nödvändigheten av tågindragningarna.

Under remissdebatten den 18 sistlidne januari till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet gjord hemställan om dagsnälltågens snara återinsättande, eventuellt i form av kortare tågsätt, har icke föranlett till någon järnvägsstyrelsens åtgärd.

Under sådana förhållanden återstår endast att genom hänvändelse till riksdagen få denna fråga under debatt samt som följd därav, om möjligt, ett beslut av Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen, som står i överensstämmelse med önskemål inom vida kretsar.

Det har givetvis framstått såsom föga välbetänkt att indraga ovannämnda synnerligen viktiga tågförbindelser mellan rikets huvudorter, ty om över huvud taget några tåg kunna bära driftskostnaderna, så borde det vara tåg som i regel äro synnerligen väl besatta. Ett av motiven för tågindragningarna, nämligen osäker kol-tillförsel, kan som bekant icke längre åberopas, varjämte en avsevärd prissänkning å kol inträffat.

Järnvägsstyrelsen har vid olika tillfällen såsom hinder för ekonomisk drift framhållit av riksdagen beslutade lönestater. Samma erinran göres även från statens övriga affärsdrivande verk.

Av stor betydelse vore därför att veta vad som enligt styrel-

Interpellation. sernas inom statens olika affärsdrivande verk egen mening är lämplig avlöningsstat och lämpliga naturaförmåner, med hänsyn såväl till vad rättvisa och rimlighet kräver beträffande befattningshavarna som och hänsynen till att ett för staten nödvändigt gott ekonomiskt resultat erhålles.

I detta sammanhang bör givetvis styrelsernas uppfattning angivas beträffande befattningshavarnas antal, så att kännedom erhålles om den ungefärliga totalutgiftssumma, resp. styrelser för sin del anse såsom oundgänglig.

I omedelbart samband härmed står frågan om möjligheten att reducera de tariffer, som nu betunga allmänheten och vars höjd i många fall säkerligen motverkar det förbättrade ekonomiska slutresultat som äro de höga taxornas enda motivering.

Under remissdebatten den 18 januari berördes frågan om järnvägsrådet. Säkerligen skulle en bättre samverkan mellan allmänheten och järnvägsstyrelsen och, jag skulle vilja säga, en bättre förståelse bliva följden, till nytta även för det ekonomiska slutresultatet vid landets största affärsdrivande verk, om järnvägsrådet gäves en instruktion, som möjliggjorde den verkliga kontakt mellan allmänheten och järnvägsstyrelsen, som från början avsetts.

På grund av det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta följande spörsmål:

1:o ämnar herr statsrådet giva järnvägsstyrelsen direktiv att omedelbart återinsätta dagsnälltågen Stockholm—Malmö, Stockholm—Göteborg samt vice versa, eventuellt med begagnande av kortare tågsätt? Vilken är eljest järnvägsstyrelsens inkomst- och utgiftsberäkning för speciellt dessa tågförbindelser, som kan motivera en fortsatt indragning?

2:o Vilken uppfattning har statens affärsdrivande verks styrelser rörande vad som inom respektive verk är lämpligt i avseende på avlöningsstater och naturaförmåner, med hänsyn såväl till vad rättvisa och rimlighet kräver beträffande befattningshavarna som och hänsyn till att ett för staten nödvändigt gott ekonomiskt resultat erhålles?

3:o Vilken sänkning av tarifferna hos statens affärsdrivande verk anser sig herr statsrådet böra förorda?

4:o Ämnar herr statsrådet hos Kungl. Maj:t föreslå, att järnvägsrådet erhåller en sådan instruktion och arbetsuppgift, att det verkligen blir i tillfälle hos järnvägsstyrelsen företräda allmänheten?

Den av herr Lithander gjorda anhållan blev likaledes bifallen.

§ 13.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 35, till Konungen angående utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden m. m.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>andra vice talmannen</i>	under	5 dagar fr. o. m. den	6 febr.,
»	<i>Engberg</i>	»	3 » » »	4 »
»	<i>Olsson i Rösta</i>	»	8 » » »	5 »
»	<i>Borg</i>	»	6 » » »	7 »
»	<i>Persson i Tofta</i>	»	6 » » »	7 »
»	<i>Nilsson i Landeryd</i>	»	4 » » »	5 »
»	<i>Öberg</i>	»	10 » » »	6 »
»	<i>Bergström i Bäckland</i>	»	12 » » »	5 »
»	<i>Bärg</i>		den 5 febr.,	
»	<i>Johansson i Brånalt</i>	under	4 dagar fr. o. m. den	5 febr. och
»	<i>Kaijser</i>	»	7 » » »	7 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,58 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 5 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 31 nästlidna januari förda protokollen.

§ 2.

Herr statsrådet *Tamm* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 19, med förslag till lag om ändring i vissa delar av utskönningslagen m. m.;

nr 36, angående understöd åt vissa befattningshavare vid telegrafverket;

nr 45, angående statens övertagande av underhållet av Albrektsunds kanal m. m.;

nr 48, angående beredande av tilläggs pension åt postmästaren J. G. E. Österlund;

nr 49, angående förhöjning för år 1921 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 50, angående engångsbidrag till telegrafverkets änke- och pupillkassa för beredande av familjepension åt efterlevande till viss från aktiebolaget Stockholmstelefon övertagen personal;

nr 51, angående anslag till ytterligare förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till byggnader och reparationer m. m.; och

nr 53, angående fördelningen och användningen av vissa anslag till bostadsbyggande.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

I enlighet med därom den 31 sistlidna månad fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt § 69 riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blevo därvid utsedda till

ledamöter:

- herr *Bergström* i Högsön,
- » *Borggren,*
- » *Broander,*
- » *Eliasson,*
- » *Engberg,*
- » *Ericson* i Obergå,
- » *P. S. Hedlund* i Östersund,
- » *Janson* i Kungsör,
- » *Johanson* i Gäre,
- » *Johanson* i Huskvarna,
- » *Johansson* i Sollefteå,
- » *Jönsson* i Fridhill,
- » *O. Nilsson* i Örebro,
- » *Olsson* i Rösta,
- » *Osberg,*
- » *Persson* i Fritorp,
- » *Schill,*
- » *Sjöström,*
- » *Sköld,*
- » *Stjernstedt,*
- » *Strid,*
- » *Thore,*
- » *Uddenberg* och
- » *Wallerius,*

var och en med 135 röster; samt

suppleanter:

herr *Andersson* i Höör,
 » *Hansson* i Bäck,
 » *Ericsson* i Sörbo,
 » *Leffler*,
 » *Dalgren* och
 » *Andersson* i Storegården,

var och en med 101 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 4.

Härefter företogs val av dels tolv valmän för att enligt § 70 riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård och dels tre suppleanter för dessa valmän; och blevo därvid utsedda till

valmän:

herr *Andersson* i Milsmaden,
 » *Billqvist*,
 » *Hallén*,
 » *Kaijser*,
 » *Larsson* i Västerås,
 » *Lindström* i Mörby,
 » *Ljungberg*,
 » *Lundström*,
 » *Norman*,
 » *Olsson* i Golvvasta,
 » *Olsson* i Ramsta och
 » *Vennerström*,

var och en med 103 röster; samt

suppleanter:

herr *Johansson* i Krogstorp,
 » *Bergström* i Bäckland och
 » *Waldén*,

var och en med 67 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 5.

Vidare företogs nu val av sex revisorer för deltagande uti innevarande års granskning av statsverkets, riksbankens och riksgälds-

kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning ävensom av tre suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningarnas slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr *Jansson* i Falun,
» *Jönsson* i Boa,
» *Karlsson* i Gasabäck,
» *Kristensson*,
» *Lithander* och
» *Olsson* i Kullenbergstorp,

var och en med 85 röster; samt

suppleanter:

herr *Svensson* i Betingetorp,
» *Hamrin* och
» *Waldén*,

var och en med 70 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 6.

Slutligen anställdes val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i landsorten räkenskaper och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Bengtsson* i Kullen,
» *Bengtsson* i Nörup,
» *Borg*,
» *Clemedtson*,
» *Falk*,
» *Fjellman*,
» *Hage*,
» *Hamrin*,
» *Janson* i Kungsör,
» *Jansson* i Falun,
» *Johanson* i Hallagården,
» *Johansson* i Uppmälby,
» *Kaijser*,
» *Kristensson*,
» *Larsson* i Västerås,
» *Lovén*,

herr *Magnusson* i Kalmar,
 » *Nilsson* i Antnäs,
 » *Persson* i Tofta,
 » *Röing*,
 » *Svensson* i Långelanda,
 » *Westman*,
 » *Wikström* och
 » *Ödström*,

var och en med 75 röster; samt

suppleanter:

herr *O. Nilsson* i Örebro,
 » *Persson* i Björsbyholm,
 » *Thorsell*,
 » *Lindmark*,
 » *Fast* och
 » *Svedberg*,

var och en med 54 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 3—6 här ovan omförmälda valen.

§ 8.

Till avgörande förelåg nu bankoutsrottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen m. m.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutsrottet hänvisad motion, nr 2, hade herr *K. J. Ekman* hemställt, att riksdagen ville, så snart ske kunde, besluta, att från och med innevarande riksmöte tillsvidare, intill dess riksdagen annorlunda bestämde, de hos kamrarna ävensom hos de ständiga och tillfälliga utskotten samt i riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte skulle i avseende å rätt till dyrtidstillägg vara likställda med befattningshavare i statens tjänst.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion måtte besluta, att dyrtidstillägg skulle tillsvidare, intill dess annorlunda kunde varda av riksdagen bestämt, utgå till de hos riksdagens kamrar, ständiga och tillfälliga utskott samt kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte med samma belopp, som jämlikt beslut av 1920 års riksdag, frånräknat det s. k. familjetillägget, utbetalades under andra kvartalet samma år.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt den hos
riksdagen till-
fälligt anställda
personalen.*

Ang.
dyrtidstillägg
åt den hos
riksdagen till-
fälligt anställda
personalen.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Då jag har den uppfattningen, att man, liksom tidigare varit fallet, bör tillämpa samma grunder i fråga om dyrtidstillägg för riksdagens personal som för statstjänarna, har jag för min del funnit, att herr Ekmans i första kammaren motion borde av utskottet hava förordats till bifall. Det är ju på det sättet, att även om man här vill åberopa den igångsatta utredningen, har man icke förlorat någonting beträffande möjlighet till en mera definitiv löneroglering genom att gå med på herr Ekmans motion, ty där står mycket tydligt, att han hemställer, »att riksdagen ville, så snart ske kan, besluta, att från och med innevarande riksmöte tills vidare, intill dess riksdagen annorlunda bestämmer» etc. Jag har som sagt den uppfattningen, att ett bifall till denna motion vore en gärd av rättvisa och billighet framför allt mot den lägst avlönade personalen i riksdagens tjänst, och då man hittills har betraktat det som en hederssak att låta denna personal få rätt så hyggliga löneförmåner, kan jag icke finna någon anledning att just nu göra ett avsteg från denna princip.

Med dessa korta ord tillåter jag mig att yrka bifall till herr Ekmans motion.

Herr K r i s t e n s s o n: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Orsaken till att utskottet så tidigt kommit in med förslag om ett provisoriskt dyrtidstillägg är, att kamrarnas herrar talmän hos herrar kanslideputerade gjort framställning om en ny löneroglering för den personal, som är anställd hos riksdagen. Med anledning härav hemställde ordföranden hos kanslideputerade till ordföranden i bankoutskottet, att utskottet måtte omedelbart föreslå riksdagen att bevilja ett dyrtidstillägg, för att kanslideputerade skulle bli i tillfälle att i lugn och ro verkställa den utredning, som man ansåg vara nödvändig för denna frågas ordnande. Överläggningar ha därför ägt rum angående det dyrtidstillägg, som skulle föreslås, och det förslag, som här föreligger, innebär, att samma dyrtidstillägg, som utbetalades under andra kvartalet förlidet år, tills vidare provisoriskt skall utgå, till dess riksdagen blir i tillfälle att fatta beslut angående den definitiva lönerogleringen, då det givetvis blir riksdagens sak att bestämma, huruvida denna löneroglering skall hava retroaktiv verkan från riksdagens början eller från annan tidpunkt, som riksdagen då kan bestämma. För att icke i år, liksom nästan varje år varit fallet, det provisoriska beslutet vid riksdagens början skall binda riksdagen, då det framdeles kan bli fråga om att åstadkomma vissa rättelser, har nu detta dyrtidstillägg föreslagits, varigenom ett föregripande av utredningen skulle kunna undvikas.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan. Skulle återremissyrkandet segra, ser jag knappast någon annan utväg, än att utskottet får vänta med hela frågan om dyr-

tidstillägg, till dess det definitiva löneregreringsförslaget kommer från herrar kanslideputerade.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt den hos
riksdagen till-
fälligt anstäl-
da personalen.*

Herr *Borggren*: Herr talman! Då jag icke varit i tillfälle att i utskottet deltaga vid ärendets slutbehandling, anser jag mig ha fria händer i denna fråga. Om jag suttit i utskottet, när detta ärende slutbehandlades, skulle jag för min del hava yrkat bifall till den motion, som avgivits av herr *Ekman*. Jag anser nämligen, att även dessa tjänstemän böra komma i åtnjutande av samma dyrtidstillägg som statens tjänstemän. Billighet och rättvisa synas mig fordra det, och jag kan icke tänka mig, att detta skall kunna föregripa den nya lönereglering, som kan komma att företagas.

(Forts.)

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa korta ord yrka bifall till den motion, som är framlagd av herr *Ekman*.

Herr *Hederstierna*: Jag beklagar, att jag icke var närvarande, när den förste talaren höll sitt anförande. Däremot har jag hört de båda sista talarnas yttranden. Jag kan bekräfta den av ordföranden i bankoutskottet lämnade uppgiften, att det är från kanslideputerade, som det förslag, som nu ligger på kammarens bord, ursprungligen kommit. Saken är nämligen den, att hos kanslideputerade ligga för närvarande tvenne förslag. Det ena, som framställt i en skrivelse från talmännen, går ut på att kanslideputerade skola taga i övervägande, huruvida det icke kan erfordras en alldeles ny lönereglering för riksdagens tjänstemän, och det andra rör frågan om höjning av dyrtidstilläggen. Denna dyrtidstilläggsfråga är av ganska invecklad art; det är åtminstone icke så lätt att ordna det så, att riksdagens tjänstemän få precis samma dyrtidstillägg som statens tjänstemän och icke mera, ty hittills har det varit så, att under det att en tjänsteman, som haft två befattningar i statens tjänst, fått beräkna dyrtidstillägg på den sammanlagda avlöningen, har däremot dyrtidstillägget för riksdagens tjänstemän, som samtidigt haft statstjänst, beräknats på de särskilda avlöningarna var för sig. Detta gör, att dessa senare ha fått vida högre dyrtidstillägg än en tjänsteman, som haft två befattningar i statens tjänst. Det är mycket svårt att ordna denna sak, därför att avlöningarna utgå från två olika håll, nämligen från statskontoret och riksgäldskontoret.

Nu hava kanslideputerade satt igång en undersökning, hur man skall kunna ordna om detta så, att dyrtidstillägg för riksdagens tjänstemän skola kunna beräknas på samma sätt som för statens tjänstemän. Skulle man hava dröjt, till dess kanslideputerade haft denna undersökning slutförd och kommit till ett bestämt resultat angående talmännens förslag, skulle riksdagens tjänstemän och vaktmästare alltför länge fått undvara dyrtidstillägg på sina avlöningar. För att icke utsätta dem för detta hava kanslideputerade trott, att det var lämpligast att tills vidare giva dem vad de fingo förra året. På det sättet har man fria händer, när den undersökning jag nyss talade om blir slutförd. Det kan väl nämligen aldrig bli så.

Ang. dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen. att man kommer till ett resultat, som gör, att de skulle få mindre än de nu få. Det är uteslutande för att riksdagen skall hava fria händer i den slutliga prövningen av detta ärende, som kanslideputerade trots det vara riktigast att komma med det förslag, som bankoutskottet nu framlagt.

(Forts.)

Slutligen vill jag nämna, att första kammaren redan antagit bankoutskottets förslag, och jag hemställer, att andra kammaren måtte göra detsamma.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag ber att få rätta ett missförstånd i mitt första anförande. Jag fick nämligen den uppfattningen, att herr Anderson i Råstock yrkat på återremiss i stället för på bifall till den föreliggande motionen.

Det förhåller sig så, som nyss yttrades av ordföranden hos kanslideputerade att riksdagen icke nu kan bifalla denna motion, med mindre än den avsäger sig den prövning, som måste föregå ett beslut om definitiv lönerreglering. Det skulle bli alldeles för vidlyftigt att här klargöra de invecklade bestämmelserna angående dyrtidstillägg för riksdagens personal, men jag vill blott erinra om att vi haft löneförhöjningar 1917, 1918 och 1919 samt att bankoutskottet senast 1919 yttrade, att det var med stor tvekan, som utskottet ansåg sig kunna tillstyrka de avsevärda förhöjningar, som då föreslogos. Skulle det dessutom bli ytterligare lönerreglering i år, så är det klart, att man får taga en viss hänsyn till detta, då på de förhöjda lönerna skola uppbäras dyrtidstillägg.

I bankoutskottets memorial 92, för år 1920, som innefattar det förslag till dyrtidstillägg, som det är meningen, att riksdagen nu skall tills vidare provisoriskt antaga för i år. nämnas exempel på löner, som utgå. Där säges, att en tjänsteman i tredje lönegraden inom statsförvaltningen, vilken samtidigt har anställning såsom sekreterare i ett av riksdagens ständiga utskott, uppbär dels å sin statstjänst, förutom lön och tillfällig avlöningsförbättring 525 kronor, dyrtidstillägg med 392 kronor, dels ock å sin sekreterarebefattning 900 kronor i arvode jämte tillfällig arvodestillägg 360 kronor, allt för månad räknat. Detta gör 72 kronor om dagen och litet till. Vidare: en vaktmästare i ett av riksdagens verk med en bibehållen avlöning av 150 kronor samt dyrtidstillägg 200 kronor 8 öre, vilken tillika har anställning i något av de ständiga utskotten, uppbär därför ett arvode av 240 kronor och dyrtidstillägg med 160 kronor, allt för månad, vilket gör 25 kronor om dagen. Sådana lönebelopp hava alltså utgått enligt riksdagens beslut i fjol. Här är icke inberäknat familjebidrag lika litet som i utskottets förslag i år. Vid sådant förhållande har utskottet nu ansett sig icke kunna göra annat än föreslå, att dyrtidstillägget måtte tills vidare få utgå efter samma grunder, som tillämpades under andra kvartalet förra året, då indextalet var högre än under första kvartalet. Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det är så, att det rått den mest rörande enighet mellan kanslideputerades ordförande

och bankoutskottets ordförande. Men vad som icke står klart efter denna debatt, det är, hur snart man tänker ha denna utredning klarlagd. Det har gått rykten i denna kammare och i första kammaren, att det är meningen att låta det bero vid detta för hela riksdagen. Om så skulle vara förhållandet, tycker jag, att det borde ha sagts ut ordentligt, så att kammaren fått veta, vad den går att besluta om. Det är väl icke några så hemlighetsfulla frågor, att man icke kan säga klart ut, vad man vill. Om man anser, att det verkligen är så inkrånglade bestämmelser, att de behöva göras om, så är det skäl att icke dröja alltför länge med den saken, utan då bör man laga, att det blir gjort så fort som möjligt. Även om jag erkänner, att denna fråga kan vara en smula krånglig, är den dock icke värre, än att den kan lösas på kort tid. Jag vill peka på, att man till exempel i statsutskottet många gånger fått klara upp sådana här dyrtidstillägsfrågor på några få dagar, och jag förstår alls icke anledningen till detta uppskov, som man här säger sig vara i så stort behov av.

*Ang.
dyrtidstillägg
åt den hos
riksdagen till-
fälligt anställda
personalen.
(Forts.)*

Så sades här något om avlöningarnas storlek. Jag skall icke ingå på den saken, men jag vill fråga: är det icke så, att det är ett intensivt och högt kvalificerat arbete, som riksdagens personal, enkannerligen utskottens, ha att utföra? Jag tror, att vi kunna vara överens om den saken.

Då jag nu begärt ordet, har det endast varit för att påpeka detta och påminna herr Kristensson om att, om utskottet ett år med stor tvekan förordat, att den förhöjning, som då föreslogs, skulle äga rum, så har utskottet vid andra tillfällen sagt, att den löneförhöjning, som föreslagits, icke varit beroende på dyrtiden utan på det ökade arbetet i riksdagen. Det har hänt något år, fastän jag icke kan erinra mig vilket.

Hur det än går här, så vill jag i alla fall uttala den förhoppningen, att den av utskottet omförmälda utredningen måtte bli klar så snart som möjligt, så att man icke behöver vänta på den till nästa riksdag.

Herr Hederstierna: Herr Anderson i Råstock har fått för sig, att det skall dröja till slutet av denna riksdag med denna frågas avgörande, men jag för min del har åtminstone icke tänkt mig något sådant. Det enda jag sagt är, att det icke är så lätt att ordna saken, då avlöningarna skola gå från två olika kassor. Kanslideputerade hava därför anmodat tjänstemän hos riksgäldskontoret och statskontoret, som äro kunniga på detta område, att inkomma med ett förslag, och så fort detta förslag inkommit, vilket jag hoppas icke skall dröja länge, skola kanslideputerade taga frågan i övervägande.

Herr Andersons i Råstock uttalande om lönerna kan jag icke ingå på nu, då kanslideputerade icke tagit denna fråga under slutlig omprövning.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen framställda propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogs vart för sig:

andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 19 juni 1919 huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisande av medel å tilläggsstat för år 1921 till anskaffning av flygmateriel för armén och marinen; och

nr 16, i anledning av väckt motion om understöd till ryske undersåten Alexander Sibiriakoff.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av tullen å kaffe ävensom i anledning därav väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skatt å kaffe; och

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i visas delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst m. m., dels ock väckt motion angående ändrade bestämmelser om taxering för barns inkomst.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas på heder och samvete, att ledamoten av riksdagens andra kammare herr *A. W. Pettersson*, Köping, på grund av influensa epidemica är i behov av tjänstledighet från och oförmögen

att fullgöra sitt riksdagsmannaupdrag tillsvidare från och med 1 februari 1921.

Köping den 31 januari 1921.

Lennart Norrlin.
Med. Dr. Lasarettsläkare.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Vennerström</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 6 febr.	
» <i>Janson i Kungsör</i>	» 6 » » » 7 »	
» <i>Larsson i Jonsjö</i>	» 5 » » » 8 »	och
» <i>Andersson i Boda</i>	» 10 » » » 7 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.36 e. m.

In fidem
Per Cronvall.